

ŞEYH BEDREDDİN KONUSUNDA ERNST WERNER

Aydınlık Gazetesi, 16 Ocak 2018

Yıldırım Koç

Şeyh Bedreddin konusunda çok önemli değerlendirmeler yapan bir kişi de, Prof.Dr.Ernst Werner.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde yaşayan Prof.Dr.Ernst Werner'in 1964 ve 1974 yıllarında yayımlanmış iki makalesiyle Yıldırım Dağyeli'nin kendisiyle 1978 yılında yaptığı ve aynı yıl **Bora Dergisi'**nde yapılan görüşmeyi içeren **Şeyh Bedreddin ve Börklüce Mustafa** (Kaynak Yay., İstanbul, 2006) kitabı önemli değerlendirmeler içermektedir. E.Werner, Bedreddin'in ortak mülkiyetçi bir yaklaşımının bulunmamasına karşın, çok daha gerçekçi ve önemli amaçlar peşinde mücadele ettiği görüşündedir:

Ernst Werner, ilk baskısı 1966 yılında yapılan **Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar, 1300-1481** (Yordam Kitap, İstanbul, 2014, s.277-279) isimli kitabında da Şeyh Bedreddin'e ilişkin benzer önemli değerlendirmeler yapmaktadır. Ernst Werner, Şeyh Bedreddin'in bir devrimci değil, bir reformcu olduğu görüşündedir ve şunları yazmaktadır:

BEDREDDİN'DE, "SINIFSAK EGEMENLİĞİN KALDIRILMASI DÜŞÜNCESİ YOKTU"

"Bedreddin çok gezip görmüş, çok üstün kültürlü bir din bilginiydi; devletin kuvvet dengelerini iyi tanıyordu, üstelik kazaskerlik gibi yüksek bir devlet görevi yüklenmişti. M.Akdağ bu olguya büyük önem veriyor, çünkü Bedreddin eninde sonunda egemen sınıftan sayılıyordu. Devlet adamı olarak kazandığı deneyimleri isyanı hazırlarken de kullanıyordu. Bu durum onun başkaldırışını önceki tüm ayaklanmalardan nitelik açısından farklı kılıyordu. Onun amaçlarında Mustafa'nın kafasındaki eşitlik ideali ve komünizm deneyi yoktu. 'Tüm feodal toplumu yadsıyan bir devrimci' değildi. Sadece bir reformcuydu o. Mehmed'i devirmenin ancak sipahiler kendisinden yüz çevirdikleri zaman mümkün olduğunu biliyordu. Sipahileri eşitlik ilkesiyle kendi yanına çekemezdi, ancak onlara toprak vaadinde bulunabilirdi. Buna karşılık Hristiyanlarla uzlaşma fikrini Börklüce'yle tamamıyla paylaşıyordu. (...) Bedreddin, geniş çaplı hoşgörü düşüncesiyle, Türkler ve yerli halk arasında bir kaynaşma sağlamak istiyordu. Dinlerin eşitliği ilkesini bu amaçla yayıyordu (...) Yeneler ve yenilenler yeni bir devlet sistemi içinde kaynaşmış bir toplum oluşturmalarıydılar ve bu toplum, Katolik Avrupa'ya direnecek istem ve güçte olmalıydı. Ortodoks Grekler ve Slavlar bir İslam-Hristiyan Devleti içinde Batı kilisesine karşı cephe alarak birleşmeliydiler. Şeyh, bir Latin-Grek kiliseler birliği düşüncesine karşı bir İslam-Hristiyan toplumları senteziyle çıkıyordu, böyle bir toplumda dinsel ve etnik sınırlar kalmayacaktı. Yöneten ile yönetilenleri bağlayan ortak çerçeve hoşgörüydü, hümanizm düşüncesiydi. Sınıfsal egemenliğin kaldırılmasını düşündüğü yoktu. Ütopik planları ve pratikleri bir yana bırakıyordu."

"BEDREDDİN REFORMCUYDU"

"Anadolu'da daha feodalizmi açıkça geliştirmenin kavgası veriliyordu, feodalizmin ileriye doğru gelişmesi amaçlanıyordu; yoksa onun yerini başka bir şeyin alması değil. Mustafa'nın yanında, Münzer'in elindeki madenci ve köylü yığınları gibi devrimci güçler yoktu. Ufukta proletaryanın oluşmakta olduğuna ilişkin hiçbir belirti yoktu. Ama Mustafa, Münzer'in amacına paralel bir topluma önceden ulaşmayı göze alabiliyordu. Oysa Bedreddin bu düşüncelerden çok uzaktaydı. Gerçi sömürünün hafifletilmesini, 'yoksul insanın' daha iyi koşullara kavuşturulmasını amaçlıyordu, ama bunlar tüm devlet aygıtını parçalayarak değil, sadece tepeden gelme reformlarla yapılmalıydı. Onun kaderinde devrim yoktu, sadece islahat (reformatio) ve yenileştirmek (renovatio) vardı."